

Sinegdoha, zvana «krila»
ili šta se sve krije iza Krakovljevih krila
(Stanislav Krakov, Krila, 1922)

Prvo nad čim se uvek zamislim jeste naslov određenog dela. Uvek se zapitam, da li je dovoljno širok, sveobuhvatan, da može da obgrli svu sadržinu dela i ponosno je ponese na svojim plećima. Pitam se zašto baš ta reč, sintagma, rečenica? Pitam se, i kao da se isprva kolebam da pojurim i uverim se ili razuverim u prigodnost jednog naslova. Neizvesnost, uzbudljiva, neizvesnost uvek nadjača i početak čitanja uvek odložim za petnaestak minuta, ne bi li se moja čitalačka alavost povećala, a ushit bio dovoljno veliki da se krene u avanturu, zvanu svesno preživljavanje tuđih životnosti i neponovljivosti kroz magiju reči, dodirom čarobnih, ne štapića, već očiju.

U ovom slučaju, moja malenkost napravila je spontani izuzetak i bez suvišnih i zujavih misli, zaplovila je nebesnom lađom Krakovljevog, uslovno nazvanog, romana. Ne dopuštajući zadržavanje, sam naslov me je poneo i dao mi krila da preletim ne samo čitalački delo, već da preletim sve te prohujale godine, ukupno 88, od nastanka romana, te da osetim lepršanje Krakovljevih misaonih krila koja svojim lepetom stvaraju «krilatu» tekstualnu kreaturu.

Miodrag Mihajlović Svetovski¹ napominje da se u sredini, gde život ne znači mnogo, govori telegrafski, pa se tako i piše. Nema detalja. Današnji čovek ide tramvajem, podzemnim železnicama, i njemu zato trebaju samo glavne linije. Stoga, i ja sam, nesvesno, a protivno svojoj prirodi sklonoj meandriranju, umesto da putujem mesec dana brodom, stigla za dan avionom (na krilima) do poslednjih reči romana.

Krila, krila, krila, nije se slučajno Krakov poigrao ovom rečju. Prva asocijacija-ptičja krila, druga asocijacija (srodno?)-avionska, treća-šatorska, četvrta (ta ima li i četvrte?)-krila rata, za koja Dimitrije Živaljević² kaže da lebde nad ljudima i donose i

¹ Miodrag Mihajlović Svetovski, Izdanje *Vremena*, Beograd, 1922.

² Dimitrije Živaljević, Izdavač *Vreme*, Beograd, 1922.

smrt, ali i život, peta asocijacija-ženska krila u kojima muškarci vole da meću svoje glave, ali i muška, na kojima sede ženskinje, šesta, sedma, osma.... Ima ih, i Stanislav Krakov ih je vešto transponovao, ne samo u svoj roman, već i kroz pripovetke³.

No, da krenemo odnekud, možda baš od prvih tanušnih aluzija na pojam krila. U romanu se pominje da se nad pilotom sa slomljenom nogom nadneo beli, ponoćni anđeo. Anđeo, jasno ima krila; ako se nadneo nad pilotom, senka njegovih krila zasigurno je pala na pilota, koji je opet povezan sa letenjem i krilima, avionskim i slomljenim.

Ono što je na mene, nadalje, ostavilo upečatljiv trag jeste jedna misao (nalik krilatici) koja prožima ceo roman, a svodi se na sledeće: Osuđeni ste na smrt, a veseli ste. Nosite radost, kao kožnu bolest u sebi. I, žene donose radost i bolesti, i strah je najveća požuda... Možda bi se ove povezane kontrastnosti mogle okarakterisati kao, nazovimo to, krilati kontrapunkt koji ipak omogućuje da se «leti», ipak leti, kroz život. Ljudi kad ginu, otkriva nam Krakov, na kraju postaju veseli. Posle Euripida dolazi Aristofan, primećuje i Crnjanski u, takođe, uslovno rečeno, romanu «Kod Hiperborejaca»⁴.

Ako za koji trenutak zastanemo i osmotrimo krila rata, ukazaće nam se odmah krila vojnih aviona, šatora, bombi, bolnička krila, grobljanska krila, polomljena krila stradalih mladosti... U vazduhu su, navodim Krakova, još lepršala zapaljena **krila**, potom se prelomila i sve se uz huku srušilo niz reku. I zabodena u široka usta rovovskog topa, **krilata** bomba je čekala skori smrtonosni let među tuđe ljude. Krila vode u visine, ali krila vode i u razaranje; opet kontrapunkt, složecemo se. Krila su bila predmet i pripovetke «Let mašte i gvozdениh krila»⁵, u kojoj Krakov konstatuje da je realnost danas postala krilatija od književne fantazije, i pita se da li će se danas novi Vitman javiti. Da li će let misli sustići let mehaničkih krila? Da li će?

Hoće, uvek će biti meka i topla i ona krila na kojima su srećni igrači nosili polugole žene, i uvek će biti požudna ženska krila na koja mužici spuštaju glave, i zanavek nežna i vrela, paperjasta krila svih ptica, što im je jedino dato da obleću

³ Stanislav Krakov, *Crveni Pjero i druge novele*, prir. Gojko Tešić, Filip Višnjić, Beograd, 1990.

⁴ «Kod Hiperborejaca»-putopis, uspomene, pamflet ili roman, Ljubiša Jeremić, u kn. *Knjiga o Crnjanskom*, prir. Milo Lompar, SKZ, Beograd, 2005.

⁵ Beleška br.3, inače, *Vreme*, X/3243, 6-8. I 1931. str. 6

visine, a očerupana ona zakrčljala ili nesretna što će ih glodati ljudi, najčešće, ne znam zašto, starije žene: „meni jedno krilce samo, to je dovoljno“; nažalost njenu, ipak, nedovoljno da se ponovo odleprša u prohujalu mladost.

Krila, krila, krila, krila su, može se reći, jedna svrsishodna reč, vrlo adekvatno upotrebljena i sposobna da u sebi obuhvati dve ključne reči Krakovljeve proze: rat i ženu. Krila su takva reč, da može obuhvatiti i pukog čitaoca, te mu priuštiti jedan let, vremenski, istorijski, misaoni, i opijajući.

Nije Krakov tek tako odabrao krila. Osećate li kako i kroz njegovo prezime provejava refleks krilatosti?